

Agócs K. (főszerk.) – Dorogman Gy. – Jancsó K. – Krekovic D. (szerk.) 2009. Spanyol–magyar, magyar–spanyol tanulószótár. Szeged: Grimm Kiadó. 1048 p., ISBN 978 963 7460 609

Az ismertetés tárgya a szegedi Grimm Kiadó által jegyzett tanulószótár-sorozat egy tagja, a spanyol nyelvből érettségire, alap-, illetve középfokú (B1, illetve B2) nyelvvizsgára készülők számára összeállított kétnyelvű szótár.

A sorozat első tagjai 2007-ben jelentek meg: angol, német, francia nyelvből – ezek már második, javított kiadásukat is megérték. A spanyol szótár későbbi, 2009-es kiadású. A sorozatot több díjjal is kitüntették. Az angol tanulószótár 2007-ben Kiváló Magyar Szótár díjat kapott. 2009-ben a teljes sorozat kapott elismerést: március 27-én a XVII. Magyar Innovációs Nagydíj Pályázaton, és szeptember 2-án a Magyar Termék Nagydíjon. A tények magukért beszélnek, Magyarországon új és minőségi szótárfajtát képviselnek. Szakmai színvonalára körültekintően ügyel a kiadó: a kötetet jegyző Agócs Károly és Dorogman György munkája mögött több mint tíz év szótárszerkesztési tapasztalat áll.

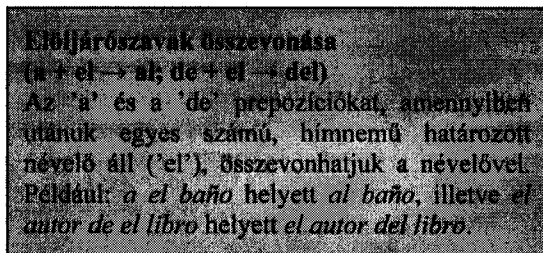
A szótár A/5-ös méretnél kisebb, ám vastkos, kompakt kivitelezésű kiadvány. A puha kartonkötéssel a kiadó nem kívánta a könyvtest tömegét tovább növelni, így azonban féltő, hogy a könnyű borító elválik a közrefogott tartalmától. Ilyen terjedelemhez jobban illett volna a kézisztótaraknál gyakran alkalmazott keménytáblás kötés. Valószínűbb, hogy az ár csökkentése játszott nagyobb szerepet a forma kialakításában, hiszen a tanulószótár célzott közönsége a nyelvtanulásban kezdő-középhaladó szinten legaktívabb, érzékeny középiszkolás és egyetemista korosztály. Olvasóbarát mérete, praktikus kialakítása is a tanulónak kedvez: egy kötetben tartalmazza a magyar–spanyol és a spanyol–magyar részeket, megkönnyítve ezzel a keresést követő visszaellenőrzés folyamatát. Az irányonként 25 ezres címszóállományú tanulószótár erősen megközelíti a kézisztótar kategóriáját tartalmi és formai szempontból is, a tipográfiája, illusztráltsága és a felhasznált (vastagabb, erős és tiszta fehér) papír is minőséget képvisel.

Ezzel a sorozattal olyan innovációt honosítottak meg Magyarországon, amelyet a világpiacon például az Oxford University Press mutatott fel. Bár egynyelvű szótár, az angol *Oxford Wordpower Dictionary* hasonló elgondolás szerint állították össze: gazdagon illusztrált, A/5-ösnél kisebb formátumú tanulószótár, a makrostruktúrába illesztett speciális nyelvtani függelékkel; tipográfiájában (pl. kék szín használatával) minden bizonnyal mintát adhatott a Grimm Kiadó köteteknek.

A szótár borítója egységes koncepciót tükröz, igaz, egy sorozatnál illik is a „rokonságot” szemmel láthatóvá tenni. Nap és a griff szimbólum alkotja a borító díszét, a háttérszín minden nyelv esetében eltérő, e kötetnél fekete. Új megközelítést hirdet már külső jegyeiben is, nem a megszokott módon, nem a nemzeti zászlók színkombinációjával különböztetik meg a kiadványokat. A szótáron kívüli rész 39 oldalt tesz ki, a tematikus rajzokkal együtt eléri az 50 oldalt. Az egyik szembetűnő érdekessége, hogy a borító belső oldalát is felhasználták: az első és a hátsó belső borítókon is bemutatják a szótári mikrostruktúrát a szótár egy-egy kimásolt oldalát illusztrációként felhasználva. A szótár első fülén a tematikus rajzok (pl.: *Az emberi test*, *Az osz-*

tályterem, Spanyolország, Közép- és Dél-Amerika térképe) és a nyelvtani információs ablakok mutatói szerepelnek. Ezeket kiegészíti az V-VI. oldalt elfoglaló teljes tartalomjegyzék, mely a fentiekén kívül a kulturális információs ablakokat is feltünteti. Ez utóbbiak a szótár kettéosztottságához alkalmazkodva a spanyol–magyar irányú részben, míg a nyelvtani témájúak a magyar–spanyol részben szerepelnek, nem véletlenül. (Részlet a 618. oldalról, 1. ábra.)

előljárószó <fn> *nyelv* preposición *n* (tsz preposiciones)

előlnézet <fn> *vista n* de frente

1. ábra. Nyelvtani információs ablak

A szerkesztők jó érzékkel helyezték így el – a szócikkektől jól elkülöníthetően kék háttérű szövegdobozban – a tanulóknak szánt kiegészítő helyesírási, grammatikai és országismereti információkat, a mintaolvasó feltételezett tevékenységéhez igazítva. A kulturális jelenségekről, nyelvi reáliákról (pl. *Fiestas, Tapas, Juan Carlos*) szóló ablakok a spanyolból fordító/olvasó tanuló számára közölnek értékes ismereteket, míg a nyelvtani ablakok (pl.: *általános alany kifejezése, a műveltető szerkezet, spanyol központozás, levélformák*) a nyelvhelyességet szorosan szem előtt tartó magyar–spanyol fordítás során nyújtanak hasznos segítséget. Beszélt nyelvi jelenségekről is tájékoztat a kiadvány, lásd a *voseo, seseo, yeísmo* és *leísmo* ablakait.

További egységek a megastruktúrában: használati útmutató, rövidítésjegyzék, alkalmazott fonetikai jelölések, általános ismertető a spanyol igék ragozásához, igei paradigmásorok, rendhagyó igék listája és ragozási módja. A használati útmutatóban kijelölik a szerkesztők a célzott közönséget: a magyar anyanyelvű tanulókat. Ehhez a szótár koncepciója illeszkedik is, nincsen spanyol nyelvű szöveg (használati útmutató, nyelvtani magyarázatok) a megastruktúrában, a magyar hangzórendszer ismertetésével sem fáradsanak, mert nem a spanyol ajkúaknak készült a szótár. Viszont a bőséges nyelvtani magyarázat és a paradigmásorok kifejezetten nyelvtanulók számára szükségesek, ahogyan a tematikus rajzok, az információs ablakok és a szócikkekhez kapcsolódó, álbarátokra figyelmeztető, szaggatott vonallal keretezett szövegdobozok is. A szótár tipográfiájának legszembevetőbb vonása a kék szín praktikus használata, ez már azelőtt feltűnik, mielőtt kinyitnánk a kötetet. Ugyanis kék csík fut végig a spanyol–magyar rész lapszélein, ezzel kontrasztban áll a magyar–spanyol rész, amelynek fehér a lapszéle. Kivételt képez a 11 darab színpompás tematikus rajz, melyeknek lapszéle bíborlila. A lapszéli index, a címszavak, forrás- és célnyelvi ekvi-

valenseik késsel vannak szedve, a már említett makrostruktúrába illesztett ablakokat és szövegdobozokat szintén kék alpra nyomták. A betűtípus választásnál is a jól elkülöníthetőség kritériuma érvényesült. Kiskapitálist nem használnak másutt, csak a rendhagyó ígék szószedetében, ott is csak rövidítésben, viszont használják a normál és a dőlt kurzív Times New Roman típust, valamint a normál és a félkövér Arial, illetve Arial Narrow típust. A változatos, de következetesen elrendezett képi benyomás a könnyebb eligazodást támogatja.

A szótár más kétnyelvű szótárakhoz hasonlóan vegyes alfabetikus rendet, a magyar–spanyol rész a latin és a magyar ábécé egyszerűsített változatát követi: a magánhangzók párban alkotnak fejezetet (A-á, E-é, I-í, O-ó, Ö-ő, U-ú, Ü-ű), a páron belüli sorrend megkülönböztetése nélkül. A spanyol–magyar részt értelemszerűen a spanyol ábécé rendjében szedték.

Szövegtípusok szempontjából változatos nyelvi anyagot tartalmaz a szótár. Az általános szócikkek mellett keretes betétszövegek, ragozási táblázatok, listák, tanulást segítő rajzolt illusztrációk és az azokhoz tartozó rövid szójegyzékek gazdagítják a palettát.

A szótár belső utalásrendszerére nem fektettek nagy hangsúlyt. Az utalás formai megjelenése a nyíl [→]. A szócikken belül többnyire három helyen, azaz három szempontból történik utalás:

1) Főneveknél a kiejtés, a szófaj és a nem jelzése után. Ilyen esetben alakjában, helyesírásában eltérő, de jelentésében, funkciójában teljesen azonos cikkhez utal. Pl.: **biquini** → **bikini**.

2) Főneveknél előfordul, hogy több eltérő jelentés közül (poliszémia esetében) az egyik egy másik szócikkével megegyezik: Pl.: **apartamento** [1. jelentés, 2. jelentés,] 3. → **apartamento**.

3) Rendhagyó ígék esetében a rendhagyó ragozás módjára utalnak zárójelben, a ragozási alaptípusnak megfelelő igével, a kiejtés, a szófajjelölés és a kijelentő módú jelen idejű alakok után. Pl.: **deducir** (→ *conducir*). Az utalásrendszer viszonylagos redukáltsága gyors, hatékony fordítást tesz lehetővé.

A mikrostruktúra kialakításában törekedtek a teljesség igényét összehangolni a komplexitás ésszerű csökkentésével. Ennek eredményeképpen a szócikkek tartalmaznak minden lényeges nyelvtani információt, illetve a legfontosabb jelentésárnyalatokat, példákat és állandósult szókapcsolatokat. A szócikkek felépítésükben követik a Grimm kéziszótáraknál megismert tipográfiát, de el is térnek attól a kék szín gyakoribb alkalmazásában. Nemcsak a szembeötlő félkövérrel szedett címszavakat, az azokon belül megkülönböztetett szófajokat és jelentéseket bevezető római és arab számokat, hanem magukat a cél- és forrásnyelvi megfelelőket is késsel szedték. Egy másik fontos eltérés a kéziszótárakhoz képest, hogy a spanyol–magyar részben a címszavakat szögletes zárójelben követi a kiejtés fonetikai átírása. Ezután következik a szófaji besorolás, főnevek esetében a nyelvtani nem, és ha van, kerek zárójelben a rendhagyó többes szám. Az ekvivalenseket megelőzi a stílusminősítés, a regionális besorolás, és a fogalomköri besorolás kurzív rövidítések formájában. Zárójelben jelentéspontosító glosszák és vonzatok szerepelnek a megfelelők előtt (2. *ábra*).

display [dis'plei] <fn> *h* (sz displays) *szl angl*
képernyő; kijelző
disponer [dispo'ner] <ige> (dispongo, dispones
part dispuesto) (→ poner)
I. 1. (tárgyakat) elrendez 2. előkészít: *Dis-
ponlo todo para el viaje.* Készíts elő mindent
az utazáshoz. 3. elrendel: *Han dispuesto el
toque de queda.* Elrendelték a kijárási tilalmat.
4. (de) rendelkezik (vmivel, vmi felett): *disponeral
de pocos recursos* kevés forrással rendelkezik
II. ~se (a, para) készül (vmire, vmihez): *El avión
se disponía a aterrizar.* A repülőgép leszállni
készült.

2. ábra. A *display* és a *disponer* szócikkek

A szócikkeket többnyire példamondatokkal, illetve a jelentésekhez kapcsolódó fontosabb frazémák és kollokációk magyar és spanyol megfelelőivel zárják (3. és 4. ábra).

furor [fu'rɔr] <fn> *h* 1. harag; düh 2. dühöngés;
örjögés 3. költ ihlet; elragadtatás
 || **hacer furor** divatos; menő

3. ábra. A *furor* szócikk

¹háló <fn> 1. (eszköz) red *n*, malla *n* 2. *sp* red *n* 3.
(póké) teleraña *n* 4. *szl* Red *n*. *szörfözik a hálón*
navegar por la Red
 ♦ **a hálójába kerít vkit** aprisionar a alguien
en sus redes ♦ **a hálójába kerül vkinek** caer*
en la(s) red(es) de alguien ♦ **kiveti a hálóját**
vkire echar el anzuelo/gancho a alguien
²**háló** <fn> → **hálószo**

4. ábra. A *háló* szócikk

A Grimm Kiadó spanyol tanulószótárát jó szívvel ajánlom minden kezdő-középaladós szinten spanyolul tanuló magyar olvasónak, több okból is. Jó ár-érték arányú, színvonalas kiadvány, amely a kitzűzött nyelvi szintnek megfelelő, naprakész köznyelvi szókincset nyújt. Kulturális érdekességekről, nyelvtani jelenségekről szóló tájékoztató blokkjai a szókeresés egyhangú folyamatát színesebbé teszik, s elősegítik az olvasottak rögzítését. A változatos, de koherens és világos tipográfiának köszönhetően gyorsan és könnyen eligazodhat az olvasó a kötetben. A megfelelő szócikkeknél elhelyezett hamis barátokra figyelmeztető keretes szövegrészek segítséget jelentenek

a kezdő nyelvtanulónak, s a képes szöszedetek serkentőleg hatnak a vizuális emlékezetre. Ez utóbbi jellemzői különösen a fiatalabb, középiskolás korosztály igényeihez igazítottak, de a színes illusztrációkat kevésbé értékelő olvasóközönségnek sem jelent minőségi kompromisszumot, ha ezt a szótárt választják. Bár a szócikkek száma szerint csak megközelíti, igényesen szerkesztett tartalmát tekintve a szintén díjnyertes Grimm kézisztótárak nivóját képviseli, s a fent jellemzett kiegészítő szövegapparátus méltán jogosítja fel a tanulószótár címre.

Szabó Csilla
 Károli Gáspár Református Egyetem
 H-1088 Budapest, Reviczky u. 4.
 sztschilla@freemail.hu

Burget L. 2008. Retró szótár. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 347 p., ISBN 978 963 7094 84 2

Az utóbbi években igen népszerűvé vált a retró stílus az öltözködésben és lakberendezésben egyaránt, sőt, talán a nyelvhasználatban is. Ezért nagy érdeklődés övezte a *Retró szótár* megjelenését, amely – ahogy azt az alcímből is megtudjuk: *Korfestő szavak a második világháborútól a rendszerváltásig* – a szocialista időszak jellemző szavait és kifejezéseit tartalmazza. A munka 2008-ban látott napvilágot a számos szótárt megjelentető Tinta Könyvkiadónál. A szerző Burget Lajos – aki a könyv kiadását már nem érthette meg – a tárgyalt korban politikai újságíró és tudósító volt, így nagy tapasztalattal rendelkezhetett az akkori szó- és nyelvhasználatról. A szótárt Pusztai Ferenc nyelvész és Szabó Lajos István lektorálta.

A *Retró szótár* nem csak tematikájában, de külső megjelenésében sem szokványos. Ugyanis első pillantásra feltűnik, hogy nem illeszkedik bele a Tinta Kiadó nagyrészt egységes külsejű szótársorozatába, és a címe ellenére nem is tipikus szótár kinézetű, hiszen a könyvet – a meglevenített korhoz hűen – az egykori Olcsó Könyvtár sorozat mintájára készítette el a kiadó. Így egy kis alakú, puha papírkötésű, puritán borítójú, átlagos könyv terjedelmű (347 oldal) szótár született. A könyv elején a tartalomjegyzéket követően kiadói előszó található, melyből megtudhatjuk, hogy a szerző 2006 elején kereste fel a kiadót a szótár ötletével, amely igen megtetszett a kiadónak is, hiszen – Kiss Gábor szavaival élve – „semmilyen történelemkönyv nem tudja úgy visszaadni egy-egy vizsgált kornak a hangulatát, a mindennapjait, mint a korfestő szavakat felsorakoztató és magyarázó szótár” (p. 11). Az előszóban arról is tájékoztatást kapunk, hogy szógyűjtés interaktívan folyt, hiszen a címszavak összeállításához az interneten tettek közzé felhívást és így a közel 2000 beérkezett szó közül választották ki az a 700-at, melyeket Burget Lajos végül szócikkben magyarázott és értelmezett. Tovább lapozva a szerző egyedi stílusú, könnyed hangvételű előszavát olvashatjuk, melyben azt hangsúlyozza, hogy műve nem klasszikus szótár, hanem a szavak és azok magyarázatai által egy kor lenyomata, amely a fiatalabb generációknak segít jobban megismerni az adott kort, hiszen „ha valamiről tudjuk, hogy micso-